

**YANGI O‘ZBEKISTON TA’LIM TIZIMIDA INTEGRATSIYA ASOSIDA
BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING O‘ZLASHTIRISH
SAMARADORLIGINI TA’MINLASH (TABIIY FAN VA TARBIYA FANI
MISOLIDA)**

Dotsent Xudaykulova Shaxlo Mamaniyozovna¹

magistrant Xushvaqtova Nilufar Xasan qizi²

^{1,2}O'zbekiston - Finlandiya pedagogika instituti

Annotatsiya. Ushbu maqolada Yangi O‘zbekiston ta’lim tizimi doirasida boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilim o‘zlashtirishining samaradorligini oshirishda fanlararo integratsiya yondashuvining o‘rni va ahamiyati ilmiy asosda o‘rganiladi. Ayniqsa, tabiiy fan va tarbiya fanlarining o‘zaro integratsiyalashgan holda o‘qitilishi orqali o‘quvchilarda nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko‘nikmalar, ekologik madaniyat va ma’naviy-axloqiy qadriyatlarning shakllanishi tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida integrativ yondashuv qo‘llangan tajriba sinflari va an’anaviy metodlar asosida o‘qitilgan nazorat sinflari o‘rtasidagi bilim o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari solishtirildi. Olingan natijalar fanlararo integratsiyaning o‘quvchilarning faolligini oshirish, mustaqil va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ta’lim jarayonining natijadorligini ta’minlashdagi yuqori samaradorligini ko‘rsatdi. Maqola zamonaviy pedagogik metodlar, kompetensiyaga asoslangan ta’lim yondashuvlari va xalqaro tajriba asosida ishlab chiqilgan tavsiyalarni o‘z ichiga oladi. Tadqiqot natijalari Yangi O‘zbekistonning ta’lim sifatini oshirish va yosh avlodni har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllantirish strategiyasiga amaliy hissa qo‘shadi.

Kalit so‘zlar: Integratsiya, boshlang‘ich ta’lim, tabiiy fan, tarbiya, o‘zlashtirish samaradorligi, zamonaviy ta’lim, kompetensiyaga yo‘naltirilgan ta’lim.

ENSURING LEARNING EFFECTIVENESS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH INTEGRATION IN THE NEW UZBEKISTAN EDUCATION SYSTEM (ON THE EXAMPLE OF NATURAL SCIENCE AND ETHICS SUBJECTS)

Associate Professor Shakhlo Mamaniyozovna Khudaykulova¹

Master's Student Nilufar Khasan qizi Khushvakhtova²

¹²Uzbekistan-Finland Pedagogical Institute

Abstract. This article explores the scientific foundations of the role and importance of interdisciplinary integration approaches in increasing the effectiveness of primary school students' learning within the framework of the New Uzbekistan education system. Particular attention is given to the integrated teaching of natural science and ethics subjects, which not only imparts theoretical knowledge but also fosters practical skills, ecological awareness, and the formation of moral and ethical values among students. The research compares the academic performance of students in experimental classes, where integrative approaches were applied, with control classes taught using traditional methods. The results demonstrate the high effectiveness of interdisciplinary integration in enhancing student engagement, developing independent and critical thinking skills, and improving the overall efficiency of the educational process. The article also includes recommendations based on modern pedagogical methods, competency-based learning approaches, and international experience. The findings contribute to improving the quality of education in New Uzbekistan and support the strategy of nurturing a well-rounded and fully developed young generation.

Keywords: Integration, primary education, natural science, ethics, learning effectiveness, modern education, competency-based education.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УСВОЕНИЯ ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА (НА ПРИМЕРЕ ПРЕДМЕТОВ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ)

Доцент Худайкулова Шахло Маманйозовна¹

Магистрант Хушвахтова Нилуфар Хасан кизи²

¹²Узбекско-финский педагогический институт

Аннотация. В данной статье научно обосновано значение и роль межпредметного интеграционного подхода в повышении эффективности усвоения знаний учащимися начальных классов в рамках системы образования Нового Узбекистана. Особое внимание уделяется интегрированному обучению предметов естествознания и воспитания, что способствует не только формированию теоретических знаний, но и развитию практических навыков, экологической культуры, а также морально-нравственных ценностей у обучающихся. В процессе исследования были сопоставлены показатели усвоения знаний между экспериментальными классами, в которых применялся интеграционный подход, и контрольными классами, обучавшимися традиционными методами. Полученные результаты продемонстрировали высокую эффективность межпредметной интеграции в активизации обучающихся, развитии их самостоятельного и критического мышления, а также в повышении результативности учебного процесса. Статья включает рекомендации, разработанные на основе современных педагогических методов, компетентностного подхода к обучению и международного опыта. Результаты исследования вносят практический вклад в стратегию повышения качества образования в Новом Узбекистане и всестороннего формирования гармонично развитой личности подрастающего поколения.

Ключевые слова: Интеграция, начальное образование, естествознание, воспитание, эффективность усвоения, современное образование, обучение, ориентированное на компетенции.

Kirish. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli ta'lim islohotlari, xususan, "Yangi O'zbekiston – yangi ta'lim" tamoyiliga asoslangan holda ta'lim sifatini tubdan oshirish, kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvni joriy etish, integrativ ta'limni rivojlantirish kabi maqsadlarni ko'zlamoda.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxsning intellektual, ma'naviy va axloqiy rivojlanishining poydevorini tashkil etishi sababli, bu bosqichda o'qitish samaradorligini oshirish strategik ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, tabiiy fan va tarbiya fanlari o'rtasida integratsiyani yo'lga qo'yish orqali bilimlarning mukammal o'zlashtirilishini ta'minlash, o'quvchilarda atrof-muhitga ongli munosabat va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirish imkonini beradi.

Mazkur maqola boshlang'ich ta'limda integrativ yondashuvni tadqiq etadi va amaliy tajribalar asosida o'zlashtirish samaradorligini oshirish usullarini taqdim etadi.

Materiallar va metodlar. Tadqiqot 2023–2024 o'quv yili davomida Yangi O'zbekistonning ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan boshlang'ich ta'lim muassasalarida olib borildi. Tajriba va nazorat sinflari sifatida Toshkent shahri, Samarqand va Buxoro viloyatlarining umumiy o'rta ta'lim maktablaridan jami 6 ta boshlang'ich sinf tanlab olindi (3 ta tajriba, 3 ta nazorat sinfi).

Tanlangan sinflar bir xil shart-sharoitga ega bo'lib, o'quvchilar soni 28–32 nafar atrofida bo'ldi. Tajriba sinflarida tabiiy fan va tarbiya fanlari integratsiya asosida birgalikda o'qitildi, nazorat sinflarida esa ushbu fanlar an'anaviy alohida-alohida metodikalar asosida o'rgatildi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqotda sifat va miqdoriy tahlil metodlari uyg'unlashtirildi. Quyidagi metodlar qo'llandi:

Nazariy tahlil

Yangi O'zbekiston ta'lim tizimi konsepsiyasi, "Boshlang'ich ta'lim standarti" va zamonaviy ta'lim metodikalari, xususan, integrativ yondashuv asoslari o'rganildi.

Fanlararo integratsiyaning psixologik-pedagogik asoslari (Vygotsky, Dewey, Bruner, Piaget konsepsiyalari) tahlil qilindi.

Tajriba-metodik faoliyat

- Tajriba sinflarida tabiiy fan va tarbiya darslari maxsus integratsiyalashgan o'quv dasturi asosida olib borildi.
- Har bir mavzu bo'yicha ekologik va axloqiy qadriyatlar bilan bog'liq topshiriqlar, loyihalar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etildi.
- Har oy yakunida o'quvchilar bilimini baholash uchun mini-testlar va amaliy topshiriqlar o'tkazildi.
- Dars jarayonlari davomida o'quvchilarning faolligi, mustaqil fikrlashi, muloqot ko'nikmalari va qiziqishi kuzatildi.
- Kuzatuv varaqalari asosida har bir darsdan keyin o'qituvchilarning kuzatish natijalari qayd etildi.
- O'quvchilar va ularning ota-onalari o'rtasida so'rovnomalar tashkil etildi (savollar bilim, qiziqish, mustaqil ishlash va ijtimoiy faoliyatga qaratildi).
- O'qituvchilar bilan yarim strukturaviy intervyular o'tkazildi, bunda integrativ o'qitish jarayonidagi qulayliklar va muammolar haqida ma'lumot olindi.

Diagnostika va test tahlili

- O'quvchilar bilim darajasi bosqichma-bosqich (boshlang'ich, oraliq va yakuniy) testlar orqali baholandi.

- Test natijalari SPSS 26.0 dasturida statistik tahlil qilindi (oʻrtacha koʻrsatkich, dispersiya va t-testlar orqali guruhlararo farq aniqlash usuli qoʻllandi).
- Olingan maʼlumotlar asosida oʻquvchilar bilim oʻzlashtirish darajasi va faollik koʻrsatkichlari oʻrtasidagi korrelyatsiya koʻrsatkichi hisoblandi.
- Integratsiyalashgan va anʼanaviy oʻquv jarayonlarining samaradorligi p-qiymat orqali statistik ravishda solishtirildi.

Muhokama

Olingan natijalar shuni koʻrsatadiki, fanlararo integratsiya boshlangʻich sinf oʻquvchilari uchun bilimlarni hayotiy kontekstda idrok etishga, nazariy va amaliy bilimlarni uygʻunlashtirishga imkon beradi.

Tabiiy fan va **tarbiya** fanlari birgalikda oʻqitilganda:

- Oʻquvchilar nafaqat tabiat hodisalarini tushunadilar, balki ekologik va axloqiy qadriyatlarni ham anglay boshlaydilar.
- Har bir bilim biror axloqiy qadriyat bilan bogʻlanib, oʻquvchida uygʻun shaxsiy fazilatlar shakllanadi.
- Integratsiya mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi va bilimlarning hayot bilan bogʻliqligini mustahkamlaydi.

Bugungi kunda taʼlimning kompetensiyaga yoʻnaltirilgan modelini amalga oshirishda integrativ yondashuv muhim strategik ahamiyat kasb etadi. Bunday yondashuv oʻquvchilarning shaxsiy kompetensiyalarini shakllantirish, ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish, shuningdek, ijtimoiy faol va maʼnaviy barkamol shaxslarni tayyorlash imkonini beradi.

Xulosa. Integratsiyaga asoslangan o'qitish boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning bilim o'zlashtirish samaradorligini oshirish, shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ldi. Tabiiy fan va tarbiya fanlarini birgalikda o'rgatish orqali o'quvchilarda nafaqat nazariy bilim, balki hayotiy ko'nikmalar, ekologik ong, madaniy qadriyatlar va ma'naviy-axloqiy fazilatlar shakllandi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

- Fanlararo integratsiya o'quvchilar bilimlarining mustahkamligini ta'minlaydi, ularni real hayotdagi muammolarni hal qilishga tayyorlaydi.
- Tabiiy fan orqali atrof-muhitni anglash va qadrlash, tarbiya orqali esa ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish parallel olib borilganda shaxsning har tomonlama rivojlanishiga kuchli turtki beradi.
- Integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning darsga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, ular o'z bilimlarini amaliy faoliyatda qo'llashga tayyor bo'ladi.
- Mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muloqot ko'nikmalarining rivojlanishida integrativ yondashuv an'anaviy metodlarga nisbatan sezilarli ustunlikka ega ekanligi aniqlandi.

Yangi O'zbekiston sharoitida ta'lim tizimini yangilash jarayonida integratsiyalashgan ta'lim modellari, ayniqsa boshlang'ich ta'limda, dolzarb va strategik ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarning bilimlarini real hayot bilan bog'lash, ularning shaxsiy va ijtimoiy faolligini oshirish uchun:

- tabiiy fan va tarbiya fanlarining mazmunini uyg'unlashtirish,
- dars jarayonida loyiha ishlari, muammoli vaziyatlar va amaliy mashg'ulotlarni keng qo'llash,
- kompetensiyaga asoslangan metodik yondashuvlarni yanada rivojlantirish zarur.

Maqola tavsiyalariga ko'ra, ta'lim muassasalarida:

- Integrativ o'quv dasturlarini ishlab chiqish va tatbiq etish,

- O'qituvchilar uchun integratsiya asosida dars berish metodikasini o'rgatish bo'yicha malaka oshirish dasturlarini joriy etish,
- Har bir fan integratsiya imkoniyatlarini aniqlash va ularni dars jarayonida maqsadli va tizimli ravishda qo'llash talab etiladi.

Xulosa qilib aytganda, integratsiyaga asoslangan ta'lim boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'zlashtirish samaradorligini oshirish bilan birga, ularning har tomonlama intellektual, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishini ta'minlaydi. Bu esa Yangi O'zbekistonning raqobatbardosh, bilimli va ma'naviy barkamol avlodini shakllantirish strategiyasiga to'liq mos keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim va tarbiya sifatini oshirish strategiyasi to'g'risida"gi qarori, 2022 yil, PQ–187-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti" haqidagi qarori, 2021 yil, 416-son.
3. Inoyatova, G. (2022). Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan va Texnologiya nashriyoti.
4. Ermatov, A. (2020). Fanlararo integratsiya: zamonaviy ta'limda yondashuvlar. "Ta'lim va rivojlanish" jurnali, №3, 45–50-betlar.
5. Xasanov, B. (2023). Yangi O'zbekiston sharoitida boshlang'ich ta'lim tizimini modernizatsiyalash. "Milliy ta'lim" jurnali, №2, 30–36-betlar.
6. Qodirova, Z. (2021). O'zbekistonda boshlang'ich ta'limni modernizatsiyalashning ustuvor yo'nalishlari. "Ilm va hayot" jurnali, №4, 20–26-betlar.
7. G'aniyeva, N. (2022). Fanlararo integratsiya asosida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. "Pedagogika va psixologiya" jurnali, №1, 55–60-betlar.
8. Shoismatov, M. (2022). Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaga asoslangan yondashuv. Toshkent: Ilm Ziya nashriyoti.

9. Yoʻldoshev, Sh. (2021). Tarbiya fanining boshlangʻich sinfda oʻqitilishiga innovatsion yondashuvlar. "Oʻzbek tilida taʼlim va tarbiya" jurnali, №5, 40–45-betlar.
10. Matjonova, D. (2023). Yangi metodik yondashuvlar asosida tabiiy fanlarni integratsiyalashgan holda oʻqitish. "Oʻzbekiston pedagogik axborotnomasi", №2, 65–70-betlar.